

BIJ DE TWEEDE DRUK

Toen het *Gents Woordenboek* reeds lang was uitverkocht bleek er nog steeds vraag naar te bestaan. Een hernieuwde druk kan derhalve niet dan biezonder welkom geheten worden. Deze belangstelling komt niet alleen van de zijde van filologen-dialectologen, maar ook van de zijde van het Gentse publiek, dat hiertoe is gedreven door een rechtmatige liefde tot de eigen volksaard. Door omstandigheden die hier niet moeten uiteengezet worden zijn onze dialecten, evenals de andere Europese dialecten, veroordeeld om langzaam maar zeker te verdwijnen, om doordrongen en verdrongen te worden door de algemene voertaal. Tal van Gentenaren voelen dit aan, zij het allicht op een vage manier. Het woordenboek van L. Lievevrouw houdt voor hen een kostbaar bezit in bewaring, des te meer daar een deel van de woordenschat en de uitdrukkingen nu reeds in onbruik geraakt zijn, en alleen nog gekend door oude, zelfs zeer oude lieden.

Dit is een ongewijzigde herdruk, op de illustraties na. Er moet dus niets toegevoegd of gewijzigd worden aan de inleidende paragrafen van de eerste druk. Maar het zal de lezers waarschijnlijk interesseren iets te vernemen over de personaliteit van de auteur, nu bijna een kwarteeuw overleden. De rasechte Gentenaar Lodewijk Lievevrouw werd geboren op 2 april 1862. Hij bezocht de stadsschool Saspoortstraat, ging over naar het Koninklijk Atheneum, en werd op 20-jarige leeftijd stadsbediende, wat hij bleef tot zijn opruststelling. Reeds vroeg toonde hij een levendige belangstelling voor twee onderwerpen, het Nederlands toneel en het Gentse volksleven. Als zeer jonge man speelde hij in het gezelschap „De Vrijheidsliefde”, hij was medestichter van het Ledeganck-genootschap en richtte samen met de toneelvernieuwer Oscar De Gruyter de Gentse toneelschool op. Hij schreef niet minder dan 25 toneelstukken, waarvan er verschillende zijnertijds met bijval werden opgevoerd, en hij vertaalde en bewerkte er een aantal andere voor de Nederlandse Schouwburg te Gent.

Op het gebied van de folklore leverde hij verscheidene boeiende artikels, verschenen in het tijdschrift *Oostvlaamse Zanten*. Zijn belangrijkste bijdrage op dat stuk is *Spelen mijner jeugd* (1952), waarnaar hij vaak in zijn woordenboek verwijst.

Zijn groot levenswerk is zijn *Gents idioticon*. Bij zegslieden en in geschreven bronnen zocht hij gedurende ruim 40 jaar het materiaal bijeen, potlood en papier steeds op zak, om niets te laten ontglippen. Hij vond de moed om tot tweemaal toe het enorme stel van duizenden fiches te herwerken, om tegemoet te komen aan de overigens niet ongegronde eisen van de uitgeefster, de Koninklijke Vlaamse Aca-

demie. In 1949 werd met het drukken gestart. Jammer genoeg overleed L. Lievevrouw vóór het zetten beëindigd was, 89 jaar oud, op 8 november 1951. Zijn grote werk heeft hij nooit in afgewerkte boekvorm mogen aanschouwen. Zijn stadsgenoten mogen dat wél, en brengen hem hiervoor een postuum en dankbaar ere-salut.

C. TAVERNIER

EEN WOORD VOORAF

In 1908 stelde de Koninklijke Vlaamse Academie als prijsvraag : *Men vraagt een Gentsch Idioticon* ; antwoord in te zenden vóór 31 December 1911.

De vraag kwam te gepaster ure.

In het stedelijk archief was een register teruggevonden, waarin, van de XIVe eeuw af, vergunningen ingeschreven waren, zoals het afsluiten van gronden en steegjes, het in gebruik nemen van aanwassen langs de rivieren, het maken van kelders onder de openbare weg, enz., belast met een jaarlijkse cijns, waarvan sinds lang geen spoor meer in de stadsrekeningen te vinden was.

Als beambte in het kantoor van het *Betwistbare* werd ons de taak opgedragen te onderzoeken of het voorwerp van die vergunningen nog bestond, en eventueel de huidige cijnsplichtige vast te stellen.

Tal van oude documenten moesten wij daarom inzien, en wij waren getroffen door de vele *Gentse* woorden en uitdrukkingen, die er in voorkwamen en nog bestaan of verloren zijn gegaan.

Zonder eigenlijk bepaald doel schreven wij dat alles op, en toen de prijsvraag der Academie werd bekend gemaakt, was de bestemming van het verzamelde dadelijk en duidelijk aangewezen ; het zou dienen als eerste bijdrage tot het oplossen der vraag, die wij geestdriftig besloten te beantwoorden.

Ons werk zou bestaan :

1° uit ons eigen materiaal ;

2° uit hetgeen wij uit de mond der Gentenaars zouden optekenen ;

3° uit het belangrijkste dat wij zouden vinden in *Gentse* documenten.

Wij togen onmiddellijk aan het werk en vóór het einde van de datum, waarop onze arbeid moest ingezonden worden, beschikten wij over circa drie duizend fichen, niet het tiende deel, voorzagen wij, van hetgeen wij dachten te verzamelen. Gelukkig kwam geen antwoord bij de Academie binnen, en de vraag werd nog drie jaar aangehouden.

Van het begin af kwam bij ons de gedachte op, dat het uit meer dan één oogpunt belangrijk zou wezen te kunnen aanduiden hoe oud onze spreuken en gezegden wel waren, of ten minste, wanneer zij voor het eerst geboekt werden.

Daarom moesten wij natuurlijk veel oude bescheiden raadplegen.

Het gemeentearchief was de aangewezen bron ; doch er viel niet aan te denken die honderd duizenden stukken te lezen, iets waarvoor een gans mensenleven niet voldoende zou zijn ; en wij bepaalden ons tot de voornaamste in druk verschenen documenten.

Een andere bron kwam ons nog belangrijker voor, nl. al de werken van *Gentse* schrijvers van einde 1400 tot op heden ; maar al die boeken lezen was even onmogelijk als het gemeentearchief uitpluizen, en wij stelden ons tevreden met het lezen en exciperen van werken, die, op enkele uitzonderingen na, een volkskarakter droegen.

Het was gewis een tijdverslindend, doch een nuttig en lonend werk.

Intussen verliepen jaren, en nog altijd stond de vraag op de lijst.

Op zeker ogenblik werd een antwoord ingezonden. Wat te doen? Wij beschikten over ongeveer 70000 fichen, waarvan geen enkele behoorlijk was geredigeerd; ze hielden anders niet in dan vluchtige, onvolledige aantekeningen, verzendingen naar geraadpleegde werken, duizenden excerpten en honderden vraagtekens.

Na kort overleg besloten wij de fichen in te zenden, met de hoop dat de Academie de belangrijkheid van onze arbeid zou inzien en de vraag nog enige tijd aanhouden, om ons de gelegenheid te gunnen ons werk behoorlijk te redigeren, te meer daar het ingezonden werk slechts uit een paar schrijfboeken bestond.

Tot onze grote verwondering viel ons ene bekroning ten deel. Ongetwijfeld heeft de Academie, niet het werk, maar de jarenlange arbeid willen belonen.

Wij gingen echter niet dadelijk tot de redactie over, want intussen hadden wij nieuwe bronnen ontdekt, die wij te gewichtig vonden om ze te verwaarlozen.

Vooraf twee waren van bijzonder belang :

1° de *Criminele Processtukken* van einde 1500 tot einde 1700; processen-verbaal, onderzoeken, getuigenverklaringen en zo meer over moorden, dieftens, brandstichtingen en andere strafbare feiten, een hele weerspiegeling van de zeden en de taal van het *Gentse volk*, gedurende twee eeuwen. Een schat van woorden en uitdrukkingen werd er in gevonden;

2° de rekeningen der *Stedelijke Werken* van de 17^e en de 18^e eeuw, die ons een massa vakwoorden leverden.

Dan werd het tijd om ons te beperken.

De spreuk indachtig : *die elke pluim wil raken zal nooit een bedde maken*, zetten wij ons aan den arbeid in 1934, om te eindigen in 1945, na het boek in die spanne tijds tweemaal te hebben omgewerkt.

Middelerwijl had het bestuur der Academie het besluit genomen dat al de werken, die zij nog zou uitgeven, een streng wetenschappelijk karakter moesten vertonen.

In onderhavig geval werd dus een wetenschappelijke studie over de klankleer van het *Gents* dialect gevraagd.

Daar wij daarin niet bedreven zijn en wij ons op 83 jarigen ouderdom niet als student der Universiteit konden laten inschrijven om er de lessen van *Phonetica* te volgen, moest ons werk blijven liggen.

En het zou er nog liggen, waren Professor E. Blancquaert, Voorzitter der Koninklijke Vlaamse Academie, en Mevrouw Tavernier-Vereecken, zijn werk-leidster aan de Universiteit, uit eigen beweging en grootmoedigheid, ons niet ter hulp gekomen met een beschrijving van de *Gentse* klanken, hetgeen het drukken mogelijk maakte van ons boek, waaraan wij ruim dertig jaren hebben gearbeid, en dat nu zal verschijnen onder de titel :

GENTS WOORDENBOEK

Wij zijn bijzonder gelukkig hier beide taalgeleerden openlijk onze innige dank te kunnen betuigen.

L. L. C.

DE GENTSE VOLKSTAAL.

De Gentse volkstaal wordt zuiver gesproken door al wie in *Gent* geboren is en gans zijn leven dagelijkse omgang heeft gehad met de spraakmakende gemeente.

De *Gentse* taal bestaat uit drie elementen :

1° Het gewoon *Gents* waarvan hierboven spraak is en dat ook *burgergents* kan genoemd worden, gesproken door degenen, die min of meer beschaafd kunnen spreken, zoals de meeste kleine burgers en intellectuelen ;

2° Het *platgents*, waarvan de voornaamste kenmerken zijn :

a) de verwisseling van de korte *u*, door de korte *i*. In de jaren 1300, (zie de *Gentse* stadsrekeningen), schreef men reeds *brigghe* voor *brug* en *Marcus van Vaernewijck* (1565) schrijft nog *stick* voor *stuk*. — Die zo wat honderd jaar geleden de korte *u* door de korte *i* verving, verried toen reeds zijn afkomst. Men zei dan : *hij is een platte Gentenaar ; hij spreekt met een i-tje of hij is van over de Niebrigge* (Nieuwbrug), waar destijds het armste en het gemeenste volk woonde. Hieruit is later een ander soort van dialect ontstaan ; mensen die gewoon waren zich in het *platgents* uit te drukken, verwisselden nu de korte *i* met de korte *u*, uit hypercorrectheid, als zij deftig meenden te spreken ; aldus : *doodkuste* voor *doodkist* ; *muldig* voor *mildig* ; *guldeke* voor *gildeke*, enz. ;

b) de vervanging der *r* door *l*. *Nederkouter* wordt *Neelkijter* ; *directeur*, *dilecteur* ; *Corianderstraat*, *Colianderstraat*.

c) de slechte of verkeerde uitspraak van vreemde woorden : *certifikaat* voor *certifikaat* ; *mogré* voor *malgré* ; *pierlaflette* voor *pirouëtte*, enz.

Het *platgents* is ten dode opgeschreven. Binnen afzienbare tijd zal men het niet meer horen, tenzij in kluchten en revueën, waarin men oude *Gentse* typen wil afbeelden.

Feitelijk heeft het *platgents* voor ons geen belang meer ; wij hebben dus alleen die *platgentse* woorden ter sprake gebracht, die men nog heden wel kan horen of die typisch geacht worden.

3° Het *fabrieksgents*. De eerste fabriek werd in 1800 opgericht door *Lieven Bauwens* in het voormalig klooster der Chartreuzen en verschaftte werk aan 2000 mensen. Het getal fabrieken groeide zo sterk aan dat *Den nuttigen en koddigen almanak voor het jaar 1830* driehonderd vijf en zestig fabrieken aangeeft, grote en kleine. In 1845 telden ze te zamen 20000 werklieden, voor een bevolking van 103141 zielen, zij 1/5 der bevolking. Dit cijfer bewijst genoeg welke invloed de taal dezer fabriekmensen heeft gehad op hunne omgeving en hunne nakomelingen.

De eerste mekaneken maakten zulk een oorverdovend gerucht, dat de werklieden elkander onmogelijk konden verstaan ; ze waren gedwongen te roepen, te schreeuwen en sterk te articuleren, waardoor de mond wijder openging dan in een gewoon gesprek en de korte klanken lang en de lange klanken werden gerekt. Van daar die zangerige en slepende toon, die men nog wel bij afstammelingen van oude fabriekswerkers hoort.

Het voornaamste kenmerk van het *fabrieksgents* is de verscherping der zachte consonanten *g*, *v*, *z* tot *ch*, *f*, *s*, een gevolg van het sterk articuleren.

Men zei : *Me sulle sien* (wij zullen zien) ; *ij jeei chefochte* (hij heeft gevochten) ; zowat tien jaar geleden hoorden wij nog : *Gheeï mij-je kier vijfte fran*, (geef mij eens vijftien frank).

In 1830-40 was het *fabrieksgents* in volle bloei ; maar door het invoeren van nieuwe en verbeterde mechanieken, bijna geruisloos, en dank zij het onderwijs en de talrijke Zondag- en avondschole, speciaal ingericht ten behoeve van de fabriekswerkers, zo mannen als vrouwen, begon het fabrieksgents omstreeks 1860 zeer te slinken, zodat rond 1880 de zachte consonanten weer te voorschijn kwamen.

Nochtans horen wij nog alle dagen, zowel in het gewoon als in het *platgents*, veel Gentenaars de voormelde zachte consonanten verscherpt uitspreken, zonder dat zij er zelf bewust van zijn.

Dit gebeurt vooral wanneer die consonanten aan het hoofd staan van een woord waarmee een zin begint ; zelfs in alleenstaande woorden : *Chade gij mee? Waar staat uw broere? Chintere! Roep eens uw vader. Fadere! Hoe laat is 't? Fiere! Fijve! Gaat ge nu toch verhuizen? Sekers. Welk is het nummer van uw huis? Sevene!*

Over de verdwijning van het *platgents* en het *fabrieksgents* kan men al of niet treuren ; maar het staat vast dat met deze verdwijning resem van woorden en uitdrukkingen zullen te loor gaan, of die in beschaafden vorm weergegeven, alle kleur, kracht, pittigheid en schilderachtigheid verliezen ; vier hoedanigheden die juist het kenmerk zijn van de ware volksgeest.

Men verwijt de oude Gentenaars dat het hun mangelde aan kiesheid en goede smaak. Daarop antwoorden wij, dat zij de tale spraken van hunne tijd, en dat de zogenaamde onkiese termen niet altijd de betekenis en het gewicht hebben, dat men er heden wil aan hechten.

Door de vroegere taal van het volk niet te hebben begrepen, door onzinnige jachtmakerij op zekere woorden en gezegden, onder voorwendsel dat zij strijdig waren tegen de deftigheid en de kiesheid, heeft men tal van juiste en gepaste uitdrukkingen onder de minachting van een groot deel der bevolking begraven.

SAMENSTELLING VAN HET BOEK.

Dit boek is dus een verzameling van de *voornaamste* en *meest gebruikelijke* Gentse termen, gezegden, uitdrukkingen, spreekwoorden en spreekwijzen, zowel uit de oude als de nieuwe tijd.

De woorden, die de lijst uitmaken, staan als kopwoorden in Vlaamse of Nederlandse vorm, maar moeten in het *Gents* uitgesproken worden.

Wegens de onoverkomelijke moeilijkheden, één klanksysteem te gebruiken voor het burger-, plat- en fabrieksgents en er de intonaties van weer te geven, laten wij de uitspraak aan de lezer over.

Wij onderscheiden zes soorten van woorden :

1° De Vlaamse woorden die in de *Gentse* uitspraak *niet* veranderen van vorm : *blink*, *baard*, *steen*, enz.

2° De Vlaamse woorden die in de *Gentse* uitspraak *wel* veranderen van vorm : *achte* voor acht, *kerke* voor kerk, *bedde* voor bed, *panne* voor pan, enz.

3° Komt de Vlaamse vorm niet in de volkstaal voor, dan verwijst hij naar de dialectvorm : *balie* naar *baalde*, *bezem* naar *bessem*, *erwt* naar *eerwete*, *gras* naar *gès*, *saus* naar *sijsse*, enz.

4° De specifiek *Gentse* woorden die in het Nederlands Woordenboek (Van Dale, ed. 1924) niet voorkomen, zijn voorafgegaan van een *. *aalpomme, *baskene, *danskot, enz.

In de voorbeelden is de hoofdvorm vervangen door een streepje (—) : **Boom**. *Slapen gelijk nen* —. Staat er naast de Vlaamse vorm een *Gentse*, dan geldt het streepje de *Gentse* vorm.

5° *Verouderde* woorden zijn woorden die men wel eens gehoord heeft of waarvan men een flauwe herinnering heeft en die uit de spreektaal verbannen zijn : *Duivekater*, soort van vloekwoord ; *hazenjager* (nachtridder).

6° *Oude* termen, uit de taal verdwenen en die men nog wel eens in oude spreuken of in historische documenten aantreft, zijn aangetekend met een †. †*Cavelotters*, †*Cellebroeders*.

... gelden voor een deel van een woord : **babbelaar**, ...leere, **Huibrecht**, ...vrecht.

Het geslacht der naamwoorden is slechts vermeld wanneer het verschilt met het Nederlands.

VERKORTINGEN

bd.	boersch dialect	o.p.	oud platgents
bn.	bijvoeglijk naamwoord	p.	platgents
bw.	bijwoord	Sp.	Spaans
dim.	diminutif	scherts.	schertsend
Eng.	Engels	telw.	telwoord
enk.	enkelvoud	toeg.	toegepast
fig.	figuurlijk	tw.	tussenwerpsel
Fr.	Frans	v.	vrouwelijk
gez.	gezegd	ver.	verouderd
hetz.	hetzelfde	verb.	verbasterd
iron.	ironisch	verk.	verkorting
It.	Italiaans	vn.	voornaamwoord
Kil.	Kiliaen	vw.	voegwoord
Kl.	klemtoon	vz.	voorzetsel
Lat.	Latijn	Wb.	Woordenboek (Van Dale. ed. 1924)
mnl.	middelnederlands	wg.	weinig gebruikt
mv.	meervoud	ww.	werkwoord
nd.	nieuw dialect	z.	zie
nw.	naamwoord	z.d.w.	zie dat woord
o.	onzijdig		
ong.	ongebruikt		

BRONNEN.

I. VRIENDEN EN KENNISSEN.

<i>Namen</i>	<i>bedrijf</i>	<i>geboortedatum</i>	<i>stadswijk</i>
Berggracht Willem	brouwer	1845	Dok
Boutreij Jan	kuiper	1861	1
Claerman Pieter	landbouwer	1846	9
Coopman Marie (echtg.)	Vrouwenhandwerk	1857	3-7-9
D'Anvers Karel	leerlooiër	1840	4
De Bock Gustaaf	bloemist	1892	7
De Cavel Pol.	fabriekmeester (La Lys)	1860	6
De Decker Aug.	boekbinder	1855	9
De Lorge Oscar	loodgieter	1871	1
De Puijdt Frans	fabriekbestuurder (Texas)	1843	3
De Stoop Aug.	bakker	1856	1
De Vynck Edw.	suikerbakker	1859	1
Hulstaert Jules	fabriekbestuurder Gand-Zele-Tubise	1858	10
Pipijn Aug.	Leraar in spin- en weefkunde Nijverheidsschool	1843	dok
Poelman Emiel	ondernemer	1848	1
Sinjan Gustaaf	kruidenier	1858	5
Tronquay Emiel	steenbakker	1856	9
Van Bocxtaele Lod.	smid	1856	7
Van Ruijmbeke Jules	kleermaker	1859	1
Verheughe Aug.	mandenmaker	1852	1
Verloove Theo	bestuurder der vakscholen (hout en ijzer)	1856	2
Verniers Lod.	bakker en brouwer	1862	2

En tal van geschoolde en ongeschoolde werklieden, stielmannen, met wie wij dagelijks en wekelijks omgingen, in onze hoedanigheid van boekbewaarder van het *Van Crombrughegenootschap* en toneelmeester van de toneelafdeling van dezelfde maatschappij. Het is niet zonder ontroering dat wij hier de namen opgeven van vrienden en kennissen, meesters in hun vak, vol enthousiasme voor ons werk, die ons met raad en daad bijstonden, zelf de beschrijving gaven van hunne vaktermen en die ons daarenboven uitnodigden om hunne fabrieken en werkhuizen te bezoeken, om ons daar, tot beter begrip, stuks voorhanden, alles te tonen en uit te leggen.

Hun namen worden hier aan ons werk verbonden als een hulde voor hunne hulp en grenzenloze dienstvaardigheid.

De werklieden-hoveniers uit den Kruidtuin, onder toezicht van *Prof. Julius*

Mac Leod, bestuurder, verschaften ons de Gentse volksnamen van bloemen, planten en bomen.

Eveneens danken wij uit ter harte onze vrienden *Pol Anri*, die ons, bij het zetten van het boek, met raad en daad heeft bijgestaan en de eerste proef heeft gelezen, en *Professor Dr P. De Keyser*, die met de meeste bereidwilligheid de tweede proef las.

II. BOEKEN.

Voornaamste boeken uit de bibliotheek der Universiteit en het Stadsarchief.

Adag	1730	adagiarum maximi vulgaris thesaurus. A. Coppens.
Aenmerkingen	1790	Aenmerkingen op de Vraege of het christelyk is BAL te houden in eene stad.
Aerd. Voorval	1790	Aerdig voorval nopende het vaderland, geschied op 10 augustus.
Alexius	1686	Het Seldsaem Leven, Vyt-munde Deughden ... vanden H. Alexius.
Alm.	1576-1841	.Namelijk de Almanakken, gedrukt bij Vandevijver, van Doorslaer, P. Kimpe, Wed. de Goesin, Begyn, Michel de Goesin, Vereecken, Vanderschueren, Spillebaut, vanderWeen, Graet, Manilius, en alle almanakken, in Gent gedrukt.
Alm. Baas Kimpe	1859-1860	Baas Kimpe's Almanak.
Alm. v. Mil.	1753-1883	Almanak van Milaenen.
Alm. Waterratten	1874	Almanak der Waterratten, inhoudende Boras, treurspel in twee bedrijven in Gentsche verzen.
Arl. Savoyard	z.d.	Arlequyn Savoyard, kluchtspel.
Avond-Partijtjen	1842	Het Avond-Partytjen, of die niet verliezen wil moet t'huis blyven. (Zie nieuwjaarsgift van 1842 in Almanak van Jellen en Mietje).
Avont-Praet	z. d.	Avont-Praet ofte Saemenspraeke tusschen Pier den Temmerman ende Jan den metsers cnaepe.
Baes Kimpe	1857-1859	Politiek Satiriek Weekblad.
Baes Kimpe	1886	Liberaal kiespropagandebblad.
Baes Kimpe z. zeune	1875	Baes Kimpe zijne zeune.
Ballen	1738	Den handel van de Ballen en Comedien ghestelt in de waegschaele van Gerecht; door Joannes Vermeersch, pastoor van Sinte Michiels.
Bedeschrift	1785	Bedeschrift van wegens de Groenselvrouwen der Stad Gent aen den Eerweirdigsten ende Doorluchtigsten heer Prelaet van Sinte Pieters door C. J. Bonne. HS.

Bedrog	1789	Het bedrog der Fijgen ontdekt.
Bed. Boer	1809	Vermaeckelyk kluchtspel van den bedrogen Boer met zyne Eyers, door J. Bastjaen.
Beg. Proces	1658	Beghonnen Proces ofte Redenkampstryt, tusschen Arnout van Geluwe ende Joannes Maelgic ghereformeerden Predicant.
Bek. Boer	1790	Den bekeerden boer of Samenspraeke tusschen eenen Boer ende eenen Patriot.
Beleg	(XVI ^e e.)	Het beleg van Gent, ten jare 965.
Belegeringhe	1666	Een schoon historiken ofte Cortverhael vande principaelste Poincten van de Belegeringhe der vermaerde Stadt van Ghendt.
Belg. Museum	1837-1846	Voor de Nederduitsche Tael- en Letterkunde en de geschiedenis des vaderlands, door J. T. Willems.
Belydenisse	1654	Eene onverwinnelycke Schriftmatighe Roomsche catholycke Belydenisse des Gheloofs, door A. van Geluwe.
Ber. Tijden	1566-1568	Van die Beroerlicke Tijden in die Nederlanden en voornamelyk in Ghendt door Marcus van Vaernewijck.
Bespeurder	1821	Den bespeurder der Nationale feesten. Alm. voor 1821.
Beweegh. Red.	1657	Veerthien stercke Beweegh-Redenen van den God-Saligen uytganck, door A. van Geluwe.
Bew. Redenen	1690	Eenighe Beweegh-redenen om 't overwinnen den strydt der schaemte in het biechten der sonden, door Myleman.
Bibl. Gantoise	1858	Recherches sur la vie et les travaux des imprimeurs de Gand (1453-1850).
Biegt	1790	De biegte ofte Belydenesse van Josephus den II.
Bloem. Tuylken	1679	Het gheestelick Bouque van Diversche welriekende Bloemen, door G. D. G.
Blyde Inkomste	1790	... binnen Weenen van den gewezen minister ... Trauttmansdorff ...
Boek	1853	Het boek der Werklieden, toepasselyk gemaect door Th. Schellinck.
Boer	1790	Den bekeerden boer of saemenspraek tusschen eenen Keyzerlyken en eenen Boer.
Boer Edelman	1789	Den Boeren-Edelman, blijspel.
Boere Kermis	z. d.	De Boere Kermis of zegenpraelende Liefde, door F. De Pauw.
Boeren Papketel	1791	Den Boeren-Papketel, samenspraak betrekelyk de Brabantsche omwenteling.
Boer Peus-Kermis	1791	Samenspraak betrekelyk de Brabantsche omwenteling.
Boerkens	1790	De Boerkens van Maesel, over de tegenwoordige tydsomstandigheden.

Boer Patriot	1790	Den bekeerden Boer Patriot, of vervolg van de Troubels van dezen tyd.
Brabant. Omwenteling Breydel	1670	Al de pamphleten. Capperson ofte Dwingh Breydel voor al de Armeniaensche Predicanten van Hollandt, door A. van Geluwe.
Bril	z.d.	Den bril voor alle verdonckerde gezichten om klaer te sien de versierde oudheden ... vande nieuwe leere der calvinisten, door A. van Geluwe.
Broed. Berispinge	1790	Eerste broederlycke-berispinge van eenen goeden Borger van Gend.
Bull. d'hist.		Bulletin de la Société d'histoire et archéologie de Gand.
Bultenaers	z.d.	De twee gelyke Bultenaers. Kluchtspel door J. Bastiaen.
Burg. Stamenee	1792	Burgerlijke Stamenee ofte verhandeling over de Tydsgesteltenis, en bemerkingen der Inwoners van d'Oostenryksche Nederlanden.
Burgers-Praet	z.d.	N. 2. Nieuw vervolg van den waeren Burgers-Praet.
Caffé-tafel	1790	De caffè-tafel ofte vermaeckelyke samenspraeke tusschen de hier achter uyt-gedrukte borgerlyke joffrouwen en Boerinnen.
Capucyn	1666	Jaer-ghetyde vanden nieuwen ghereformeerden ontcapten capucyn, door A. van Geluwe.
Chartb.	1230-1651	Het Gends Charter-boekje of verzaemeling van oude charters, betrekkelijk het bestier der domaniale landstreken van de abten der kloosters van St. Pieters en van St. Baafs, door Kar. Lod. Diericx.
Choortabelle	1818-1864	Choor-tabelle om behoorlyk de HH. missen en vesperen te zingen, voor het bisdom van Gent.
Christ. Koophandel	1682	Den christelycken Koop-handel op-gerecht door P. Æ Carlier S. J.
Christ. Leeringhe	1681	Christelyke Leeringhe der Biechte, door T. Van Leeuw.
Christ. Pelgrim	1687	Christelycken Pelgrim, door P. Æ Carlier S. J.
Christ. Regels	1673	Verbintnisse der Ouders tot hunne kinderen.
Christ. Samson	1685	Christelycken Samson af-ghebeeld inde vromigheydt vande Deught minnende Sielen, door P. Æ Carlier S. J.
Christ. Waerheden	1735	Christelycke waerheden, door P. H. Baelde S. J.
Chron. v. Ghendt	15 ^e -17 ^e e.	Chronycke van Ghendt door Jan vanden Vivere en eenige andere aanteekenaars.
Claer Bewys	1659	... dat Christus hier op der aerden geen

		duysent-jaerigh Rijcke en sal commen oprechten, door A. van Geluwe.
Clara	1677	Het leven van St. Francoyse Clara van S. Lieven, door P. Fr Cauwe.
Compt. Alm.	1691-1840	Den grooten Ghendtschen Comptoir Almanach, gedrukt bij : Max Graes, Vanderween, de Goesin, Begyn en Colier.
Com. tonneel	1652	Een commediants tonneel, door A. van Geluwe.
Communie	1667	Kort verhael vanden oorspronck der communie.
Coopl. Handb.	1545	Der Coopliden Handtboeck.
Coopman	1610	Van eenen zeer machtighen Coopman, door Col. Vrancx.
Coopm. Rock	1611	Die verluchtinghe en Verclaringhe van des coopmans eyghen Rock, door Col. Vrancx.
Cort Antwoorde	1657	... op een onschriftmatige gereformeerde Vraghe, door A. Van Geluwe.
Corte Instruccye	1545	... ende onderwijs, hoe een ieghelic mensche ... behoord te leven, door Corn. vander Heyden, Priester.
Cost. Maeltijdt	1599	De costelicke maeltijdt, door Col. Vrancx.
Crim. proc.	16 ^e -17 ^e e.	Oorspronkelijke stukken in HS gekend onder den naam van <i>crimineele processtukken</i> : aanklachten, processen-verbaal, onderzoeken, getuigenverhoor, enz. (Stadsarchief).
Cronijcke	1557	De Cronijcke van Vlaenderen, door Marc. van Vaernewijck.
Cout. Gand	—	Coutumes des Pays et Comté de Flandre. — Pour la ville de Gand : Tome I par A. E. Gheldof. Tome II par A. Dubois en L. Dehondt.
Cout. S. B.	—	Coutumes de la Seigneurie de Saint Bavon, par D. Berten.
Cout. S. P.	—	Coutumes de la Seigneurie de S. Pierre, par D. Berten.
Cout. V. B.	—	Coutumes du Vieux Bourg de Gand, par D. Berten.
Dagb.	1565-1571	Dagb. van Cornelis en Philip Van Campene, behelzende het verhaal der merkwaardigste gebeurtenissen voorgevallen te Gent sedert het begin der godsdienstberoerten, naar het oorspr. HS. door Fr. De Potter.
Dagb. v. Gent	1447-1470	... met een vervolg van 1477 tot 1515, opnieuw uitgegeven door V. Fris.
Den Vlaeming	1844	Verzameling feulletons uit het Weekblad Den Vlaeming, betrekking hebbende op de zeden en gewoonten der inwoners van Gent..
De Draek	1848	Liberaal en Vaderlandsch Weekblad.
Derde Vervolg	1790	Derde vervolg van den Waeren Burgers-Praet voor den derden Staet.

Dict.	1561	Dictionariolum. Rerum maxime vulgarum ... cum Flandrica & Gallica interpretatione.
Diogenes	z.d.	De Kluchte van den vermaerden Philosoph Diogenes.
Dobb. Sch. Alm. Documents	1815-1816 1909	Den dobbelen Schaepers Almanach. ... relatifs à l'histoire de l'Industrie drapière en Flandre, par Georges Espinas et Henri Pirenne.
Droom	z.d.	... van eenen Advocaet » Die hy communiqueert aen zyne vrouwe.
Druyve-Snyders	z.d.	... of de Twee Baillius, kluchtspel in een bedrijf.
Dulle Griete	1839	... Vlaemsche Liedekens op den tijd. Door eenen waeren volksvriend.
Dutour	1563	Dict. flamen-français par Henry Du Tour (Hendrik vanden keere).
Egg. Lied	1830-1850	Eggerickx liederen ; verzamelde liederen van P. Eggerickx den blinde, straatzanger.
Emblemata	1638	ofte Sinnebeelden met dichten verciert, door Jacobus Zevecotius.
Erv. Koetsier	1789	... Leerende de konst van Mennen, de kennis der Rytuygen, zoo wel als van Peerden.
Estaminé	1797	Den Estaminé N. 3. Derde samenspraek.
Evaluwacye	1541	... metten figuren van alle de gauden ende zelveren pennynghen, cours ende ganc hebbende over al de landen van haerwaert over.
Galery	1778	... der Doorluchtige mannen.
Gedichten	—	Middelnederlandsche Gedichten en Fragmenten, uitgegeven door Nap. de Pauw.
Geest. Spongiken	1589	Het geesteliick cleyn Spongiken : waermede men alle smetten ... des dronckenschaps sal leeren afwasschen ende wit wisschen.
Gem. Spreekw.	1727	Inleydinghe tot de Fransche Tael met Fransche en Vlaemsche saemen-spraeken.
Gend. Geschied.	1566-1585	Gendsche Geschiedenisse door P. Bern. De Jonghe.
Gend. Hutspot	1832-1835	Scandaleuse Kronyke van het Jaer onzer Deugden, door Theod. Schellinck en van Singel.
Gend. Kwasten	1823	De Gendsche Kwasten, met eene saemenspraek.
Gend. Spie	1791	Wekelijksche Gendsche Spie tot ondergtinge van het volk.
Gend. Vasten-Avond	z.d.	Niemand genomeert, niemand geblameert.
Gent.	—	Geschiedenis van de Gemeenten der Provincie Oost-Vlaanderen van den vroegsten tijd tot heden, door Frans De Potter.
Gent. Hovenier	1848	Het Belgisch Kruidboek of de Gendsche Hovenier, door L. Delathauwer.

DE uitgave die elke echte Gentenaar
bezitten moet

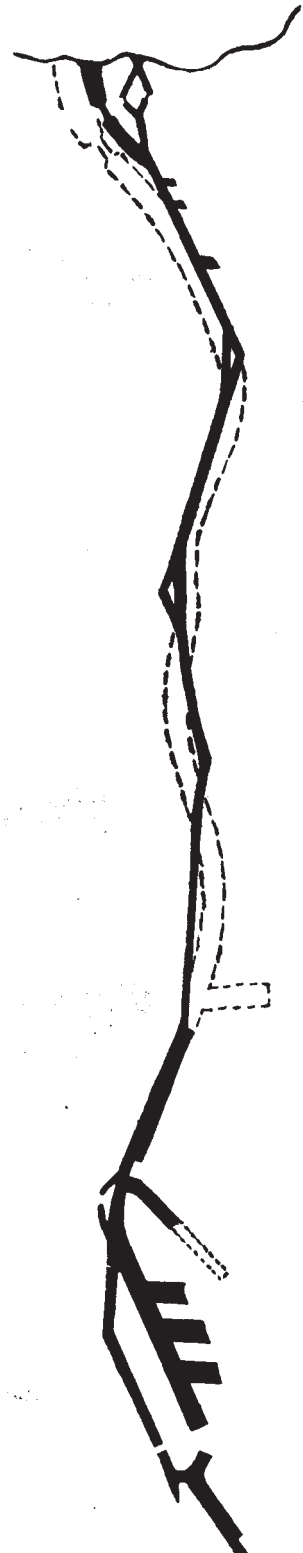
HET STADPLAN VAN GENT,

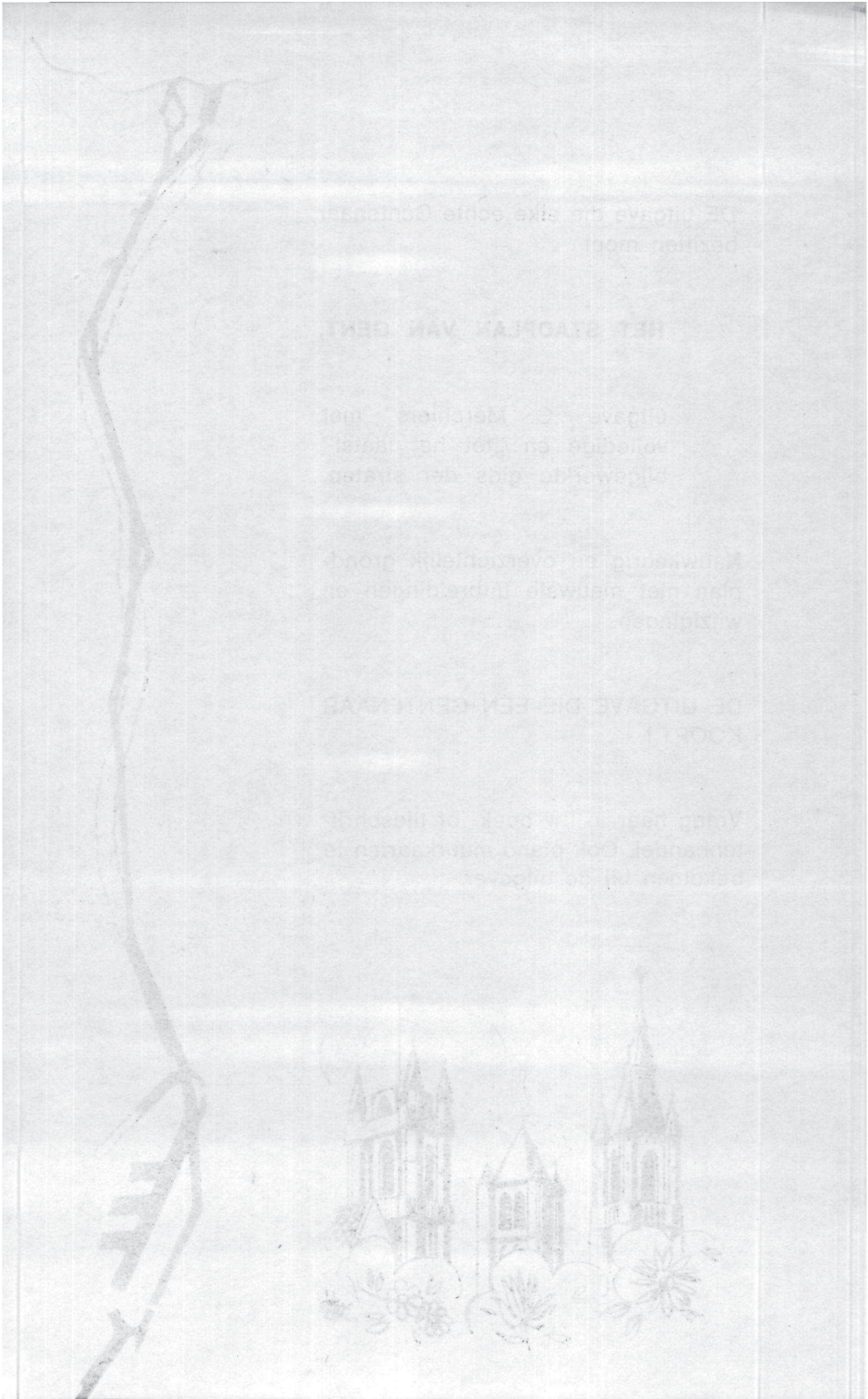
uitgave „G. Merchiers” met
volledige en „tot het laatst”
bijgewerkte gids der straten.

Nauwkeurig en overzichtelijk grond-
plan met nieuwste uitbreidingen en
wijzigingen.

DE UITGAVE DIE EEN GENTENAAR
KOOPT !

Vraag haar in uw boek- of tijdschrif-
tenhandel. Ook plano muurkaarten te
bekomen bij de uitgever.

Gent. Liedjens	1850-1857	Verzameling van politieke Gentsche liedjes.
Gent. Museum	1895-1896	Wekelijksch tijdschrift van geschiedenis, oudheidkunde, ... zeden en gewoonten.
Gent. Vosken	1847	Wekelijksch onpartijdig blad verschenen van 12 Sept. 1847 tot 27 Juli 1848.
Geschiedenisse	1564	Die warachtighe Geschiedenisse van « Carolus de vyfste » door Marcus van Vaernewijck.
Gesprek	1829	tusschen Belfort en Dulle Griete.
Geuz. Winkel	1856	... ofte Groote waerheden in gemeene spreuken door eenen liefhebber van Pier Jan Klaes.
Gheest. Boecxken	1671	« inhoudende d'aldercrachtigste over-peysinghen » om den stervenden mensch te helpen, door Myleman.
Gheest. Jaegher	1648	Den gheestelijcken Jaegher van Sampsons vossen, door Arn. van Geluwe.
Gheest. Spiegel	1664	... oft noodighe Kennesse zijns zelfs, begrijpende de scheppinghe ende val van Adam.
Ghendt. Omganck	1687	Vermaeckelycken Ghendtschen Omganck mee Reusen, Reusinnen benevens neghen Schoone Triomf-waghens.
Gendt. Weder-Galm	1650	... Ghendtschen Weder-Galm, door A. van Geluwe.
God. Lofs.	1629	Goddelicke Lof-songhen tot vermaekinghe van alle gheestige liefhebbers ... door J. de Harduyn.
God. Wenschen	1629	... verlicht, met Sinne-beelden, gedichten en vierighe uytspreecken der oud-Vaeders, door J. de Harduyn.
Graeve-jassen	1809	Reglementen om de kaerten wel te spelen ...
Groen. Briel	1230-1752	Het klooster ten Walle (stukken en oorkonden).
Haenen Craey	1615	Van den Zalighen Haenen Cray oft van het zaligh wroeghen der consciencie.
Handelingen	—	... der Maatschappij van Geschied- en Oudkunde, te Gent.
Hansworst	1790	Hansworst professor, Piro patriot, Arlequin, Keyzersgezinden uyt nood.
Hauw. Staet	1728	... Den hauwelycken Staet, t' samenspraecke tusschen den Parochiaen en den Pastor.
Heintjes	z.d.	De dry Heintjes ... verplettende den tyran van Oostenryk.
Hekeldicht	1727	opgedraegen aen den achtbaren Heer Jan B. Mertens.
Heksenprocessen	—	Verzameling stuks betreffende de heksenprocessen te Gent, H. S. Eigendom van Prof. Blyau.
Hem. Broodt	1598	Dat levende ende levenmakende Hemelsch Broodt, door Col. Vrancx.

Hembyze	1583	Den Willecomme van Jonc-Heer Jan van Hembyze.
Hist. v. Belgis	1566	door Marcus van Vaernewijck.
Hofken	1572	... der bedinghen inhoudende vele schoone ghebeden, door P. Bacherius.
Hoornvee	1769	Ontwerp raekende de besmettelyke siekte van het Hoornvee, door J. Somers.
Horenbault	1608	Spreuken in prenten naer differente meesters, door Jacq. Horenbault.
Hort. Gand	1817	Hortus Gandavensis ou tableau de toutes les plantes cultivées dans le jardin botanique de Gand, par J. H. Mussche.
Horticultura	1701	... dat is Hovenieringe ofte instructie om te hovenieren, door P. I. M. Carthuysen.
Hoveniersalm.	1776	Nieuwen Nederlandschen Hoveniers almanach, door G. H. B.
Huysapotheek	1800	... van den ridder en Zweedschen Lijf-arts van Rosenstein, door P. E. Wauters, geneesheer.
Interludium	1678	Gentsche tragedie ofte het belegh van de Stad Gent.
Jaarb. S. A	1488-1866	Jaerboeken van het Souvereine Gilde der Kolveniers, Busschieters en Kanonniërs, gezeyd hoofdgilde van Sint Antone.
Jaarregister	1399-1679	Jaarregisters inhoudende de akten gepasseerd voor schepenen van der keure.
Jan Klopterop	1874-1875	Wekelijksch politiek spotblad, verschenen van 5 Juli 1874 tot 3 jan. 1875.
Jellen	1816-37-42	Jellen en Mietje, hunne vryagie. Gentsche roman door Karel Broeckaert.
Jongens Klap	1790	... aengaende de tegenwoordige Tydsomstandigheden.
Joris	—	Verzamelde stukken van het hoofdgilde van Sint Joris Kruisboogschutters.
Josine	1533	Het leven van suster Josine des Planques. (Belg. museum, 6, 154).
Kampstrijdt	1656	Reden-Kamp-strijdt, tusschen de Lutheriaenen, Calvinisten ende wederderdoopers, door Arn. van Geluwe.
Kandelaer	1647	Het Licht op den Kandelaer tot verlichtinghe der Nieuw-Ghezinden, door Arn. van Geluwe.
Karnavalliedereren	1888-1910	Gedrukte karnavalliedereren, verzameld door Lod. Lievevrouw-Coopman.
Keyzerlyken	1790	Saemenspraeck tusschen eenen Keyzerlyken en eenen Boer, raekende de gelukkige verlossinghe van Oostenryks Nederland.
Kinderendag	1790	Alle Kinderendag of de vergetelingen en misnoegde van S. Niklaes met ryspapp gepaeyt.

Klaes	1791	Alhier, alhier, Klaes is hier. Sinte Niklaas-giften voor de Stad Gent.
Klugt-vertelder	z.d.	Vermakelijken Klugtverteller of opregten guychelboek.
Kokedie	1874	Liberaal Weekblad waarvan slechts drie nummers verschenen.
Koningsfeest	z.d.	Lachmerterye.
Kray. Haene	1683	Den Krayenden Haene van Esculapius ofte Kerstnacht ghedachten, door Vallesius Philiatros.
Kronyke	1832	Schandaleuse kronyke der Stad Gent van het jaer onzer deugden 1832.
Laesten Adieu	1792	... van de Nederlanders aen de Fransche ... tot onzen onverwinnelyken Keyzer Franciscus II ...
Landbouwkunst	1823	Werkdadige Landbouw-kunst der Vlamingen, door J. L. Van Aelbroeck.
Leugemeete	1316-1750	Het Godshuis van Sint Jan en Sint Pauwel te Gent, bijgenaemd De Leugemeete — Oorkonden.
Lib. Liedjes	1846-1866	Al de liberale liedjes en gedichten van Napoleon Destanberg.
Liederboek	1838-1850	Liederen en aantekeningen, verzameld door Calliou. HS.
Liederen V P	1817-1845	Verzameling liederen, gedrukt bij L. van Paemel.
Masscher	1670	Den Af-ghetrocken Masscher van het vermoedt ghereformeerd louter woordt Godes. Arn. van Geluwe.
Mémoires		Mémoires sur la ville de Gand, par le chevalier Ch. L. Diericx.
Méreaux	1877	Description de Méreaux et autres objets anciens des gildes et corps de métiers, par L. Minard.
Misverstant	1766	Gelukkig Misverstant, kluchtspel.
Mondstopper	1785	Vredig Minnelycken Nieuwjaerwensch ofte nederlandschen mond-stopper.
Myn-boecxken	1712	... dienstig voor alle vrye vischvercoopers ... door Carel Van Loo.
Nauw. verhael	1789	Nauwkeurig verhael van den gelukkigen inval der Brabantsche vluchtelingen ofte Patrioten.
Ned. Hesperides	1695	Nederlantschen Hesperides, oeffeningh en ghebruyck van de Limoen en oraniebomen, door J. B. Reyntkens.
Ned. Hovenier	1775	Den Nederlandschen Verstandigen Hovenier, door F. V. S., Pbr.
Nieuwe Troost	1900	... der Armen of onwaarderbare schat van Lichte en Souvereine Remediën ...

Ontwerpmaeker	1824	Den ... van Oost-Vlaenderen, ofte kasteelen in Spagnien, door den ondernemer Kiecke-poost.
Oud. Strafrecht	1835	Bydragen tot de kennis van het oude Strafrecht in Vlaenderen, door J. B. Cannaert.
Pagters-Zoon	z.d.	Den bedrogen Pagters-Zoon, ofte valsche liefde. Kluchtspel.
Pater Murm.	1790	Pater Murmator wenscht de collatie van Gent veel geluks over hunne mannaftige daeden.
Pelgrimagie	1647	de ... van het kindeken Jesus, door eenen minder-broeder Recollect.
Pet. Cart.	1178-1752	Petit carbulaire de Gand, recueilli par Fr. De Potter.
Pharm. Gand	1786	Pharmacopœa Gandavensis, door P. C. Brabant, heelmester en J. B. Coppens, apotheker.
Poemata	1616	Dan. Heinsii Nederduytsche Poemata, uytgegeven door P. S.
Pöësiën	1565	Den Hof en Boomgaerd der Pöësiën, door Lucas d'Heere, schilder van Gent.
Pol. boeck	1658-1667	Politye boeck waer jnne gheannotteert staen de principaelste affairen ende commissien die door ons, policye meesters syn gheffectueert, door Justo Billet. HS, 11 vol.
Pract. Crim.	± 1500	Practycke criminele van Philips Wielant, naer het eenig bekende handschrift uitgegeven.
Print. Cron.	1798	Dits die excellente Print-Cronike van Vlaenderen, door Judocus Bottelgier, ...
Proces	1791	Berucht Proces tusschen Pieter Clinckspoor ende den onderbaillu der Stad Gent.
Proces	1766	Proces vande Quesels, kosteloos en schaedeloos gewonnen tegen de Weereld, nopende hunnen staet, naem, enz.
Proces	1763	Samenvatting van al de stukken van het proces van Mast en Danneels.
Prot. Jakobs	1798	Protocole Jakobs, door J. J. Antheunis.
Prov.	1568	Les proverbes anciens flamengs et françois, par François Goedthals.
Redentwist	1790	... tusschen eenen minderjaerigen Patriot en eenen keyzerlyken soldaet.
Reglement	1767	... raekende den Loon der Gezwoorne Arbeyders voor het lossen en laeden der koopmanschappen op de Bargaen van Gent op Brugge.
Reglement	1809	... om de kaerten wel te spelen van het Belle-Bruyd. enz.
Reglement	1802	... tarif van de kraenkinders, enz.

Reglement	1692	..., Accord ende Transactie tusschen de twee neeringhen van de Timmer-lieden en van de schryn-werckers binnen Ghendt.
Regl. Stukwerkers	1782	... generael ende tarif bepaelende den loon van de stukwerkers der Stad Gent.
Rek. S. P.	—	La vie intime en Flandre au moyen-âge, d'après des documents inédits, door Nap. De Pauw, inhoudende rekeningen der abdijs van Sint Pieter.
Rep. Praet	1790	Republike-Praet van den derden Staet.
Rev. Proces	1767	Revisie van het proces der Quesels, ofte de waerheyd in ene saemenspraeke.
Richelet	1764	Het groot-woordenboek der Nederl. en Fransche talen.
Rymgedicht	1788	... opgedraeghen aen den Seer Eerw. heer Pharazijn, pastoor van O. L. Vrouw parochie op den berg blandyn.
Saemenspr.	1813	Eerste Saemenspraeke tusschen Brosius, Gysken ende den Advocaet.
Saem-spraeke	z.d.	tusschen eenen Biechtvader en zynen Penitent ... die zig niet wil onderwerpen aen het manifest der Staeten van Vlaenderen.
Samenspraek	1728	tusschen J. N. ende L. N. in welke worden aangewesen contradictieën, valscheden en andere misslagen van de chronym van Vlaenderen.
S. Anna	1661	Het leven vande Glorieuse matrone Ste Anna, op rijm ghestelt door A. F. D.
Schapers. Alm.	1818-1840	Den Boeren ofte Schaepers-Almanak, gedrukt bij De Goesin en J. Begyn.
Schell.	1853	Verzameling nota's over Gentsche woorden, spreekwoorden en spreekwijzen, door Theodor Schellinck.
Sec. Cart.	1245-1807	Second cartulaire de Gand, recueilli par Fr. De Potter.
Sett. boecxken	1694	Het Vlaems Settingh-Boecxken, inhoudende d'oprechte Practycke van de Vlaemsche Pointinghen, Settinghen, enz.
Sleutel	1574	Den sleutel des Hemels, door Col. Vrancx.
Slingher	1653	David Slingher Tegen Goliath, ofte antwoorde op een seker bedriegelijck gereformiert boecksken, door A. van Geluwe.
Sorgh. Hov.	1676	Den Sorghvuldighen Hovenier, door H. I. Reyntkens, priester in de abdy van S. Pieter neffens Ghendt.
Speelder	1792	Den speelder, blyspel in vyf bedryven.
Spreekw.	1852	Toegepaste spreekwoorden. Een boek voor het Volk, door P. Bogaert.
Spreekw.	1594	Spreekwoorden, verzameld door Michel Theysbaert. (Vaderlandsch Museum, 5-367).

Spreuken	1608	Spreuken in prenten naer differente meesters, door Jacques Horenbault.
Staten	—	Staten van goed. Registers bewaard in het stedelijk archief.
Stedinglied	1669	Verzameling van Stedingliederen, opdrachten en Lofdichten voor Begijntjes, binnen Gent.
Stede Werken	—	Dossiers der stedelijke werken uitgevoerd voor rekening der Stad Gent. (Stadsarchief)
Sysse-Panne	1795-1814	De ... ofte den Estaminé der Ouderlingen, door Karel Broeckaert en anderen. — Het 9 ^e deel is opgesteld door Cornelissen.
Sysse-Pannen	1831	Samenspraeken over de tijdsomstandigheden, door Theodoor Schellinck.
Tafel	1802	Tafelen van conversie ofte reductie der oude maeten en gewigten.
Taye	1582	Dictionnaire François-Flamen, par Jean Taye, maistre d'escole Française.
Tbesouch	1306	Dit is tbesouch vandien dat Pieter Boe ende Leuz sijn broeder ontcracht waren den here voor Sinte Verrilden kerke te Gent.
Tegh. Verghift	1676	Teghen Verghift teghen een groote peste van het Christendom, door P. F. Franciscus Cauwe, minder-broeder, Recollect.
Treur-vers	1777	... over de droeve dood van eenen welbeminden uyl. (Zie Geest. Alm.)
Troost	1712	D. O. M. Den Troost der Aermen; behelzende lichte ende souverejne Remedien, tegen de quaelen des Lichaems van den mensch.
Tweede Disp.	1649	De tweede Disputatie tusschen Hermannus Tegularius ende Arn. van Geluwe.
Tweeden Cout.	1601	Den tweeden cout der Nichten, door Col. Vrancx.
Uylspiegel	z.d.	Kluchtspel van eenige besondere Daeden van Uylspiegel, gedrukt bij P. Gimblet.
Uyl-Spiegel	1779	Den nieuw-erbcoren Uyl-spiegel ofte den Doortrapten Gendschen Leugenaer.
Uytschyters	1830-1831	De dry Uytschyters.
Vader Gys	1799	Briefwisseling tusschen Vader Gys en verscheidene andere geleerde Persoonen van zynen tyd.
Vaderlander	1790	Den waeren Vaderlander, weekelys Blad.
Vad. Roeland.	1792	Dagelyks nieuws van Vader Roeland, pendant van <i>Pere Du chene</i> .
Vaerman	1688	Nieuwen nomenclator ... Vlaensch en Fransch, van de ghemeynste en ghebruyckbaerste woorden.
Van Hamme	1728	Het leven van Pater Van Hamme, missionaris in Mexico en China.

Vast. Avond Doctor	1778	Den leutigen en leerenden Vasten Avond Doctor, door C. J. Bonne.
Verhael	1790	Omstandig verhael raekende de omwenteling van dezen lande.
Verl. proces	1658	Het verloren proces, ofte Reden Kampstrydt tusschen domine Voetders en Arn. van Geluwe, Vlaemschen boer.
Verm. v. moeder	1636	Vermaen van moeder des huysghesins aen alle jonghe dochters ende nieuw-huyshoudende vrouwen.
Verm. v. vader	1636	Vermaen van den vader des huysghesins aen alle huyshoudende persoonen, ...
Verniers Gilles	1581	Dictionnaire François-Flamen, par Gilles Verniers, maistre d'escole à Gand.
Veropenbaerder	1829	Den veropenbaerder van Oost- en West Vlaenderen of bespieder voor het volk.
Verslag	1565	... van 't magistraet van Gent, nopens de godsdienstige beroerten van 1566 tot 1567.
Verslagen	—	Verslagen en Mededeelingen der Koninklijke Vlaamsche academie voor Taal- en Letterkunde.
Verspr. liederen	z.d.	Een bundel liederen te Gent uitgegeven waervan er een geteekend is met het jaartal 1849.
Verv. Burg.-Praet	1790	Vervolg van den Waeren Burgers-Praet voor den Derden Staet.
Verv. Burg.-Stam.	1792	Saemenspraek tot vervolg van den Burgerlyken Staminee betrekkelyk tot de hedendaegsche tyds-omstandigheden.
Verv. Klaes	1791	Vervolg van den Klaes, ofte avonturen van Kalote Verduren, stadswaeker.
Verw. Konst	1787	De nieuwe onveranderlyke en vaststaende Verw. Konst.
Verz. Liedereren	± 1850	Liedereren van P. Eggerickx en andere Gentsche volkszangers.
Vesperisatie	1786	Oratie ofte vesperinatie geprononceerd op den feestdagh van rooden Stoel. H. S.
Vespery-praet	1793	Saemenspraek tusschen vier speciaelen.
Vier clairés	1816	Samenspraeke tusschen vier clairés geboren Jongers van Gend, op hunnen soupé op nieuwe Jaer-dag.
Vier clairés	1817	Almanach voor 1817, met vervolg van de samenspraeke tusschen de vier clairés.
Vier clairés	1818	Vervolg voor 1818 der saemenspraeke tusschen de vier clairés, geboren Jongens van Gend.
Vl. Arendt	1658	Reden Kamp-stryt tusschen eenen Vlaemschen Arendt en een Hollandsche rave, door Arn. Van Geluwe.

Vl. Hovenier	1866	Het verheerlykt Vlaenderen, of den Vlaemschen hovenier die Vlaenderen verheerlykt.
Vl. Leeuw	1865-1878	Den Vlaemschen Leeuw, weekblad.
Vl. Spie	1800	De Vlaemsche Spie, samenspraekes tusschen Tysken, Teeuwken en andere personen.
Vl. Wacht	1878-1886	De Vlaemsche Wacht, veertiendaeghs tijdschrift voor Ned. Letteren, Kunst, wetenschap en bibliographie.
Vl. Wespen	1843	Vlaemsche Wespen. Iets dat steekt, krabbelt en bijt, door Th. Schellinck.
Volksleven	1924	Het Gentsche Volksleven, gebruiken en plechtigheden, door Gabriel Celis. Jr.
Volksliedjes	1866	Al de liberale liedjes en gedichten door Nap. Destanberg.
Volm. Katoendr.	1801	Den Volmaekten Katoendrukker, door J. Wilkens.
Volm. Zeepsieder Voorg.	1797 13	Den volmaekten Zeepsieder, door P. J. R. De voorgeboden der Stad Gent, uitgegeven door Nap. De Pauw, (verbeterde onuitgegeven tekst). Stadsarchief.
Vooruit	1898	De Geschiedenis van Vooruit (Socialistische inrichting en politieke vereeniging), door Pol De Witte.
Vuijle Muijlen	1837	De Gentsche Vuijle Muijlen ofte de naerspeurders. H. S.
Vygenboom	1790	Den verdroogden Vygen-boom ofte den ondergang der Vygen.
Waer. Burg. Praet	1790	Waeren Burgers Praet voor den Derden Staet.
Wegw.	1770-1830	Wegwijzer der Stad Gent, of nieuwen Almanach curieus en util.
Weir. Ydelh.	1692	Des Weireldts Ydelheydt, pynelick gheniet ende Ellendighen uytganck, door P. vander Lepe, minderbroeder, recollect.
Wijsdommen	1357-1583	Ordonnantien, wijsdommen der dekenen van de neerijngen der stede van Gent.
Wint. Avonden	1636	De wintersche Avonden of Ned. vertellingen, door Philologos Philatros à Ganda.
Wynen	1669	Voorgebodt nopende de Wynen der Stede van Ghendt.
Ydelheydt	1712	Bemerkingen op de Ydelheydt oneerbaerheit en overdaet der vrouwen kleederen.
Zee-Brandt	1663	Zee-Brandt om te verdryven alle de archlistighe Zeemonsters, door A. van Geluwe.
Zorg. Keukenmeid	1833	De Zorgvuldige Keuken-meyd, Almanak.

OVERZICHT VAN GENTSE KLANKEN

Onderstaand overzicht der Gentse vokalen, tweeklanken en konsonanten maakt geen aanspraak op wetenschappelijke volledigheid, noch op de uiterste consequentie. Wij willen er alleen den lezer van het Gents Woordenboek mee behulpzaam zijn om de steekwoorden en voorbeelden, die met de gewone spellingtekens worden geschreven, in het Gents te kunnen lezen. De voorbeelden van de typeklanken en van de varianten zijn voor het grootste deel geput uit een uitvoeriger klankbeschrijving, door den auteur gereed gemaakt. Toen wij dit materiaal in het internationaal fonetisch schrift van Passy en Jones wilden omzetten, deed zich meer dan één moeilijkheid voor. Menig voorbeeld, door den 87-jarigen auteur aangehaald, behoort tot het Gents van de tweede helft der negentiende eeuw, of is zelfs nog ouder; door de tegenwoordige generatie van middelbaren leeftijd worden een aantal woorden anders of in het geheel niet meer gesproken. Andere voorbeelden stemmen nog overeen met het tegenwoordige Gents. Wegens het generatieverschil blijven sommige nuances op den mond van den Heer Lievevrouw-Coopman toch nog enigszins anders dan op den mond van zijn jongere stadgenoten. Wij hebben getracht zijn uitspraak zoveel mogelijk te eerbiedigen. Maar mocht onze weergave hem hier of daar niet geheel en al in overeenstemming lijken te zijn met zijn uitspraak, dan nemen wij daarvoor gaarne de verantwoordelijkheid op ons; in zoveel gevallen immers is meer dan één uitspraak mogelijk. In ons overzicht trachten wij vooral authentiek Gents te leveren; waar het ons duidelijk was, dat het tot de oudere generatie behoort, hebben wij dit aangegeven met de vermelding « ouder ». Wij hebben telkens ook melding gemaakt van oude, gedateerde grafieën, ons door den auteur bezorgd, en die vaak een duidelijk licht werpen op de uitspraak in vroeger eeuwen.

Wij willen onze medewerking gaarne beschouwd zien als een hulde aan den verdienstelijken verzamelaar van oud en nieuw Gents, die een groot deel van zijn leven heeft gewijd aan de studie van de taal en van de zeden en gewoonten van zijn geboortestad.

Gent, Augustus 1949.

E. Blancquaert.

C. Tavernier.

Vokalen

Ndl. [a].

Aan Ndl. [a] beantwoordt in het Gents een [a] die doffer is, met den tongrug meer naar achteren wordt gearticuleerd, en gemiddeld als halflang voorkomt; fonetisch [a+] als in : [ba+k], [sta+t], [sta+p], *bak*, *stad*, *stap*.

Varianten zijn r^o de ietwat langere [a:] in : [ba:kə], *bakken*, [za:kə], *zakken*, [sta:pə], *stappen*, enz.

2° de helderder en kortere [a+] soms met een begin van diftongering [a+¹] in de verkleinwoorden van het type -tje, als in : [a+¹ntsə], [-fə], *handje*.

3° de nasale [ã+] vóór nasale consonant als in [mã+⁷] *man*, [kã+⁷t], *kant*.

Ndl. [a:].

1) Is [u+:] vóór p, v, f, g, k, l, m, [u+:p] *aap*, [ru+:və] *raaf*, [gru+:f] *graaf*, [tu+:ful] *tafel*, [tru+:gə] *traag*, [kru+:kə] *kraken*, [zu+:lə] *zaal*, [ru+:m] *raam*.

2) Is [u+:⁴] vóór t, n, r, s, z, [stu+:⁴t] *staat*, [ru+:⁴t] *raad*, [bu+:⁴nə] *baan*, [ku+:⁴nə] *kaantje*, (*oorveeg*), [nu+:⁴r] *naar*, [ku+:⁴s] *kaas*, [u+:⁴zə] *haas*. Variant : genasaleerd [b̥.nəmu+:¹nt] *binnen een maand*, [vərmu+:¹nt] *vermaand*, [gru+:¹] *graan*.

Opmerking 1. Aan Ndl. -aar beantwoordt Gents [u.:³rə] : [lœ¹gəni.:³rə] *leugenaar*, [mæ.¹lən.:³rə] *molenaar* (*meikever*), [næg̃.:³təni.:³rə] *een Gentenaar*; aan Ndl. woorden als *paard*, *waard*, *zwaard*, *haard*, *staart*, enz. beantwoordt [pi.:³rt] - [wi.:³rt] - [zwi.:³rt] - [u.:³rt] - [stu.:³rt].

Opmerking 2. Ndl. [a:] in vreemde woorden komt, onder invloed van de school, voor als [a+] ; [a+¹krɔ:bə+¹t] *akrobaat*, [te+¹.le+¹gra+¹f] *telegraaf*; Ook in [dəma+¹.χtfaŋg̃.:³nt] *de Maagd van Gent* en [ba+¹.rə], *baren* (*watergolven*).

Ndl. [ɛ].

Hieraan beantwoordt in het Gents een iets meer open vocaal, nl. [ɛ+¹] die gewoonlijk halflang is, bvb. in : [vɛ+¹.t] *vet*, [spɛ+¹.k] *spek*, [œrke+¹.st] *orkest*, enz.

Varianten : 1° de lange [ɛ+¹] in : [zɛ+¹.tə] *zetten*, [rɛ+¹.kə] *rekken*, [kɛ+¹.nə] *kennen*, enz.

2° de gediftongeerde [ɛ+¹], nl. vóór -ng, -nk, bvb. in : [brɛ+¹.¹ŋgə], *brenghen*, [sχɛ+¹.¹ŋkə], *schenghen*, enz.

3° de nasale [ɛ̃] in : [wɛ̃] of [mɛ̃], *wij hebben*, [k̥bɛ̃], *ik ben*.

4° de genasaleerde en gediftongeerde [ɛ̃+¹], afwisselend met [ɛ̃+³] vóór -ns, -nt als in : [mɛ̃+¹.s] *mens*, [wɛ̃+¹.s] *wens*, [vɛ̃+¹.t] *vent*, [vɛ̃+³.tə] *venten*, [vɛ̃+³.tər] *venter*, enz.

Ndl. [e.]

a) Zachtlange [e.] komt voor : 1. als [e+¹] of [e+³], bvb. [le+¹.zə] *lezen*, [gəble+¹.və] *gebleven*, enz.; platter [le+¹.¹və] - [ge+¹.¹və] - [gəble+¹.¹və].

Variant : als genasaleerde en gediftongeerde [ɛ̃+¹] in [bənɛ̃+¹] *beneden*, [lɛ̃+¹] *geleden*, enz.

2. In een aantal woorden vóór r en ook in *schelen* heeft het Gents [u.:³] vb. [pu.:³rə] *peer*, [bu.:³r] *beer* (ursus, stercus), [mu.:³rul] *merel*, [pu.:³rul] *perel*, [sχu.:³rə] *scheren*, [vərtu.:³rt] *verteren*; en [sχu.:³lə] *schelen*.

b) de scherplange [e] komt voor als : 1. [i+¹], bvb. [zi+¹.] *zee*, [bi+¹.nə] *benen*, enz.

Variant : 1. vóór n gevolgd van een rust [i+³] : [i+³.nəst̥i³] *één steen*.

2. in verkleinvormen : *beentje*, *teentje*, *steentje* enz. komt dezelfde diftongische [ɛ+¹] voor als variant 4 van Ndl. [ɛ] : [bɛ̃+¹.¹ntsə], [tɛ̃+¹.¹ntsə], [stɛ̃+¹.¹ntsə].

Ndl. [ɪ].

Wordt in het Gents vertegenwoordigd door een halflange [ɪ] met een tendenz

tot lichte diftongering tot [u.^ə]. bv. [di.^(ə)kə], *dik*, [zi.^(ə)tə] *zitten*, [li.^(ə)gə], *liggen*.
Varianten zijn : 1. genasaleerde en gediftongeerde [ĩ.^ə] vóór niet-gutturale nasalen : [ĩ.^ə] = *in*, [zĩ.^ə] = *zin*, [lĩ.^ət] *lint*, [kĩ.^ət] *kind*, enz. Naast [aləsĩ.^əs] *ook*, [aləsĩ.^əs] *alleszins*.

2. genasaleerd en gediftongeerde tot [ε.^ĩ] vóór gutturale nasaal [zε.^ĩŋgə] *zingen*, [drε.^ĩŋkə] *drinken*, enz.

3. gediftongeerde [i.] tot [i.^ə] vóór l : [kwu.^əle] *ik wil*, [za.st.le], *wees stil*, enz.

4. in sommige woorden [ε.^ĩ] of vóór nasaal [ε.^ĩ] [sχε.^ĩle] *schil*, [le.^ĩ.kə] *likken*, [le.^ĩ.pə] *lip*, [blε.^ĩ.k] *blik* (metaal), [kre.^ĩ.bə] *krib*, [blē.^ĩ.t] *blind*.

Opmerking : Hypercorrecte vormen komen voor in [bəɣanə] *beginnen*, [pɒ.ləkə] *pilleke*, [bləkə] « *blikken* » (*kaartspel*).

Ndl. doffe [ə].

De Gentse doffe [ə] komt, wat de uitspraak betreft, overeen met de Ndl. Zij beantwoordt aan Ndl. doffe [ə] als in : [dən] en komt ook voor als svarabhakti in het platte en overplatte Gents en bij traag sprekenden in bepaalde woorden ; vb. p. en o. p. [tsəb.^əzəkə] 't *Sluizeke*, [tsəmoc.rgəs] 's *morgens*, enz. Varianten zijn 1° de nasale [ə] als in [ə], *een*, lidw.

2° de [v] variant in den uitgang -el, als in : [le.^ĩ.pul], *lepel* [ke.^ĩ.mul] *kemel*, enz.

3° de gereduceerde of geheel onderdrukte [ə] in de voorlaatste of laatste lettergreep van woorden op -*elen*, -*eren* -*em*, -*en*, -*er* als in [wā.ŋd.^(ə)lə] *wandelen*, [və.ã.ŋd.^(ə)rə] *veranderen*, [bε.^ĩ.sm] *bezem*, [vɛ.^ərkə] *varken*, [slø.^ər] *sleutel*, enz.

Opmerking. Aan de *ij* van het Ndl. suffix -(e)lijk beantwoordt in het Gents geen doffe [ə], maar een [a.ĩ] aldus in : [mu.^ĩ.la.ĩk] *moeilijk*, [gəma.ĩ.kəla.ĩk] *gemakkelijk*, enz.

Ndl. [ʌ].

Komt in het Gents voor als halflange [ʌ.ĩ] : [pʌ.ĩ.t] *put*, [pʌ.ĩ.tə] *putten*, [zʌ.ĩ.stər] *zuster*, [drʌ.ĩ.kər] *drukker*, enz.

Varianten : 1. gewoonlijk langer vóór g : [brʌ.ĩ:gə] *brug*, [mʌ.ĩ:gə] *mug*, [rʌ.ĩ:ge] *rug*.

2. vóór gedekte nasaal ontstaat een genasaleerde tweeklank : [pʌ.ĩ.⁽ⁿ⁾t] *punt*, [mʌ.ĩ.⁽ⁿ⁾tə] *munt*, [bʌ.ĩ.⁽ⁿ⁾səl] *bunselen*, (*pak luiers*, *kindje in de luiers*).

3. In 't algemeen komt naast de uitspraak [ʌ.ĩ] ook [œ.] voor ; dus [pœ.t - zœ.stər], enz. naast [pʌ.ĩ.t - zʌ.ĩ.stər], enz.

Opmerking : p. vervangt de [ʌ.ĩ] door [u.] of [u.^ə] : [pu.^ət] *put*, [ru.^əgə] *rug*, [bru.^əgə] *brug*, [zu.^əstər] *zuster*, e. a.

o. p. : sterker gespreide [t] gaf aanleiding tot oudere grafieën als *zeister*, (1816) *bregelijnc* (1830) e. a.

Ndl. [i] en [i:].

Gents [e.ĩ] : [be.ĩ.r] *bier*, [bre.ĩ.f] *brief*, [de.ĩ.f] *dief*, enz.

Variant : nasaal vóór n : [vrē.ĩ.nt], *vriend*, [zē.ĩ.ndəblē.ĩ.^ənt] *ziendeblind*, [gəzē.ĩ.^ə] *gezien*.

Ndl. [ø].

Gents [ø_τ.]. [dø_τ.rə] *deur*, [zø_τ.gə] *zeug*, [sχø_τ.rə] *scheur*.
Variant : 1. genasaleerd in [kø_τ.ⁿtʃə] *keuntje* (*wild konijntje*), [dø_τ.ⁿtʃə] *deuntje*, [stø_τ.ⁿ] *steun*.
2. o. p. [ɛ.¹] : [dɛ.¹rə] *deur*, [zɛ.¹gə] *zeug*.

Ndl. [y].

Gents [yɛ.] . [gəbyɛ.r] *gebuur*, [sχyɛ.rə] *schuur*. ([ɛ] = halve ontronding).
In het p. wordt dit [gəbɛ.ʏr] - [sχɛ.ʏrə].
Opm. 1. Ndl. *duwen*, *spuwen*, *huwelijk* enz. luidt in het Gents [dΛ+wə], [spΛ+wə], [Λ+wəla+k]. Het laatste ook [ɛ.wəla+k]. Zeer p. [dɪ.wə], [spɪ.wə], [ɪ.wəla+k].
Opm. 2 Oudere grafieën wijzen wellicht op uitspraak [ɪ] - [ɛ.y] - [ɛ] : *ny* (1797), *nuy* (1797), *ne* (1848-1881).

Ndl. [u].

Gents [u_τ.] : [ku_τ.] *koe*, [tu_τ.] *toe*, [bru_τ.rə] *broer*, [mu_τ.] *moe*.
Variant : 1. p. [koc:^u], *koe* [moc:^udrə] *moeder*, [goc:^ulə] *goele* (*eend*).
2. [oc.] : in [blocc.mə] *bloem*, [gəroc.pə] *geroepen*. Zeer plat wordt dit [bla_⊥.^umə, gəra_⊥.^upə].
3. Nasaal in [sχü_τ.ⁿ] *schoen*, [ka+pü_τ.ⁿ] *kapoen*, [sitrü_τ.ⁿ] *citroen*, enz.

Ndl. [o].

a) Zachtlange [o.] is in het Gents [oc.] : [boc.və] *boven*, enz.
Plat met begin van diftongering : [boc:^uvə].
b) Scherplange [o.] is in het Gents [y_⊥] : [by_⊥m] *boom*, [ly_⊥pə] *lopen*.
Variant : genasaleerd en gediftongeed vóór n gevolgd van een rust : [tÿ_⊥^o] *toon*.

Ndl. [ɔ] en [ʊ].

1. In het Gents gewoonlijk halflange [œ.] : [kloe.pə] *kloppen*, [boe.k] *bok*, [koe.m] *kom*, [gəkoe.χt], [tloɛ.f] 't *lof*, enz.
Varianten 1. Waar het burgergents reeds een weinig minder rondt dan het Ndl., wordt de ontronding in het p. en o. p. Gents gradueel duidelijker. Daarbij komt ook verlenging en zelfs diftongering ; dus [boc:^uk] - [kloc:^upə] - [koc:^um].
2. Vóór gedekte nasaal en in vreemde woorden voor niet-gedekte nasaal wordt de Ndl. korte *o* sterk gesloten, genasaleerd en door sommigen minder lang uitgesproken ; dus [rÿ_⊥ⁿt] *rond*, [mÿ_⊥ⁿt] *mond*, [balkÿ_⊥ⁿ] *balkon*, enz.
2. Komt ook voor als [ʊ₊] bvb. in : [vʊ₊.lk] *volk*, [pʊ₊.t] *pot*, [kʊ₊.t], *kot*, [vʊ₊.s] *vos*, [zʊ₊.t] *zot*, [rʊ₊.st] *rost*.
Variant : lange [ʊ₊] vóór cons. + vocaal, bvb. [zʊ₊:nə] *zon*, [tʊ₊:nə] *ton*.
Opm. : In enkele woorden is Ndl. korte *o* gelijk aan Gents [Λ₊] of [œ]. Bvb. [sχΛ₊.p] *schop* (handeling), [sχΛ₊.pə] *schop* (alaam), [pΛ₊.pə] *pop* ; Ndl. -*orst* wordt regelmatig [Λ₊.st] of [œst], [wΛ₊.st] *worst*, [bΛ₊.st] *borst*, [kΛ₊.stə] *korst*, [dΛ₊.st] *dorst*, [vΛ₊.st] *vorst*, enz.

Ndl. [ɛ.¹] (spelling *ei* of *ij*).

Gents 1. [a_⊥.] : [la_⊥.je] *lei*, [la_⊥.ne] *lijn*, [wa_⊥.f] *wijf*, enz.
2. [i_⊥.] : [i_⊥.k] *eik*, [gi_⊥.tə] *geit*, [spri_⊥.] *sprei*.
Variant : gedeeltelijk nasale tweeklank vóór *n*, als in [fɛ¹_̃ⁿ] *fijn*, [wɛ.¹_̃ⁿ] *wijn*, [trɛ.¹_̃ⁿ] *trein*, [kɛnɛ.¹_̃ⁿ] *konijn*, enz.

Ndl. [ɔ.^{(u)w}] (spelling ou(w), au(w)).

Gents 1. [a_⊥.] : [sa_⊥.sə] *saus*, [ka_⊥.sə] *kous*, [za_⊥.t] *zout*, enz.

2. [æ.w] : [pæ.ws] *paus*, [flæ.w] *flauw*, [kæ.wt] *koud*, [getæ.w] *getouw*, [gæ.wt] *goud*, enz.

Opm. Volgt op de *w* nog een vokaal, dan gaat de *w* over naar de volgende syllabe : [flæ.we sa_⊥.sə] *flauwe saus*, [vræ.wə] *vrouw*, *vrouwen*.

Ndl. [œ.^v].

Gents [ɔ.ⁱ] : [ɔ.ⁱs], *huis*; [kɔ.ⁱpə] *kuip*.

Variant : genasaleerd tot [ɔ.ⁱ] als in [rɔ.ⁱŋ], *ruin*, [a_⊥b.ⁱŋ], *aluin*.

Ndl. [a:ⁱ].

Gents [v:ⁱ], als in [gυ:ⁱ], *gaai*; volgt er een vokaal, dan gaat de [i] over naar de volgende syllabe; bvb. [krυ:ⁱə] *kraai(e)*.

Ndl. [o:ⁱ].

Gents [ø] als in [ø], *hooi*, [vlø], *vlooi (vlooi)*.

Gevolgd door een vokaal : [ø.ⁱ] + [j] die naar de volgende syllabe overgaat : [ø.ⁱjə], *hooien*, [strø.ⁱje] *strooien*.

Oude grafieën : *huyaert* (1762), *hooie* (1704), *hoeij* (1693).

Opm. [dœ.r] Ndl. *dooier*.

Ndl. [u:ⁱ].

Gents [u_⊥.ⁱ] als in [ru_⊥.ⁱbyt], *roeiboot*.

Volgt er een vokaal, dan gaat de *i* over, als *j*, naar de volgende syllabe : [ku_⊥.jə] *koeien*; [blu_⊥.jə] *bloeien*, ook *bloeden*.

Opm. : in enkele woorden valt, ook zonder dat onmiddellijk een vokaal volgt, het tweede element van de diftong weg : [mu_⊥.tə] *moeite*, [mu_⊥.la_⊥.k] *moeilijk*.

Ndl. [e.^{(u)w}].

Gents [i.w], als in [li.w], *leeuw*; volgt er een vokaal, dan gaat de *w* over naar de volgende syllabe; [mi.wə], *meeuw*.

Ndl. [i:^{(u)w}].

Gents [i_⊥.w] als in [ni_⊥.w], *nieuw*, plat : [ne.w]. ef. ook hier : [ni_⊥.wə], *nieuwe*.

Franse vokalen en diftongen.

Fra. [a(.)]	Gents
parade	[pa _⊥ ra _⊥ .də].
-able	[a _⊥ bo _⊥ minubəl], <i>abominable</i> .
-ade, -age	[fa _⊥ sa _⊥ .də], [so _⊥ fa _⊥ .zə], p. [so _⊥ fu _⊥ .zə].
	<i>façade, chauffage</i> .
[ɛ]	
ether, esthétique, air	[e.t.t.r], [ɛ _⊥ stetik], [i.rə], (<i>pretentie</i>).
-aise	[fra ^ŋ st.zə].
gêne, gêner	[zɛ _⊥ .nə], [zəne _⊥ .rə].
-ière	[kã ^ŋ tirt.rə], <i>cantinière</i> .

-el(le)	[ma+dməzɛ ₊ .l], p. [ma+dmuze.l] <i>mademoiselle</i> ; [due ₊ .l], <i>duel</i> .
-esse	[vitu.sə], [fitu.sə], <i>vitesse</i> .
-ette	[a+nizɛ ₊ .t], p. [a+nizu.tə], <i>anisette</i> .
[e]	
echo	[e ₊ .kœ].
[o]	
auto, mauve	[u+.toe], [mœ.və].
[ø]	
directeur	[dirɛ ₊ .ktœc.r], p. [dirɛ ₊ .ktœ. ¹ r].
[i]	
idylle	[i ₊ .di ₊ .lə].
[u]	
douane	[duwa+.nə].
boulevard, Louis	[bucl'va+.r], [lœ'wi].
[ai]	
faillite	[fajit].
[wa]	
soir, loyal, coiffeur	[swa.r], [lwaju+l], [kwafœe.r], p. [kwu'fœ. ¹ r].
[œ. ¹]	
portefeuille, fauteuil	[pœc.rtafœ. ¹ jə], p. [pœc.rtafuldə]; [fœtœ. ¹ j].
[ã.]	
embêtant,	[a ⁷ bətã ⁷ t].
[ɛ̃]	
ingénieur, forain	[ɛ̃zənɛ. ¹ r], [fyrɛ ¹ .ŋ].

Consonanten

Ndl. [p.], Gents id.

Opm. 1) Komt voor als *b* in [bla+fɥ+.], *plafond*; [be.tynia+], *petunia*; [bæse₊.ləpy:rtə], *Peterseliepoort*; [stoebəl₊.rə], familien. *de Stoppeleere*.

Opm. 2) Komt als *f* voor in [flø₊.rəs], Fra. *pleurésie*; als *m* in [turmãtɛ.¹⁷], *terpentijn*.

Opm. 3) Soms ontwikkelt zich een *p* na *m*: [kla+m̩p], *klam*; [ne.mpt] (*hij neemt*); [kwã^mpt] (*hij kwam*).

Ndl. [t] Gents id.

Opm. 1) [t] wordt tot [d] geassimileerd wanneer een vokaal of een tweeklank volgt: [wa+de.zu+l], *wat ezel*; [da+do.¹s] *dat huis*.

Opm. 2) Wegvallen der eind-*t* in [kmu₊], *ik moet*; [a+mu₊], *hij moet*; [da+ka+sti+l], *dat kasteel*; [da+pi.r], *dat paard*.

Opm. 3) *t* valt vaak weg tussen *s* en andere cons.: [a+χterwɪrs], *achterwaarts*; [zwa+rsəl], *zwartsel*; [koə.rsəs], *koortsens* (=koorts); [sna+.ɣs], *'s nachts*; [rɛ₊.ɣs], *rechts*; [gəlypsi.rə], *ge loopt zeer (vlug)*; [gestra+.fsɛ.¹⁷], *gestraft zijn*.

Opm. 4) Epenthetische *t* in a) [gəle.gənta+.t], *gelegeneheid*; [œpãntla+k], *openlijk*; [soeməχtə], *sommige*; [vãŋtsɣəla+kə], *van 's gelijken (hetzelfde)*.

b) ouder [be.gɔniats], *begonia's*; [da+liats], *dahlia's*; [pi+a+nots], *piano's* en andere vreemde woorden op heldere vocaal.

Opm. 5) Paragogische *t* in [a+mənt], *amen*; [te+mst], *teems*; soms, vooral vóór vocalen, in de 3^e pers. enk. onv. verl. tijd van sterke ww. : [a+.iftsɛⁱɪ⁷bi+.ɛ⁷]; *hij hief zijn been*, [a+.zwo^mtəroevər], *hij zwom er over*.
Opm. 6) Oude *ts* uit *t* in [tsɛ+fəs], *seffens*; [tsəwa+.lə], *soms*, *Mndl. tewile*; ouder : [tsɛ.sɣɛ], *tussen*.
Opm. 7) In Gents [ɛⁱɪ⁷gdə], [bri+də], [ygdə], enz. tegenover Ndl. *lengte*, *breedte*, *hoogte* werd oude *d* behouden.

Ndl. [k], Gents id.

Opm. 1) [gla+dərpa+pɪr], *kladderpapier*; [ma+sɣər], *masker*; [ma+sɣə-ra+də], *maskerade*.
Opm. 2) *k* wordt ingevoegd in ouder [da+.kbrəkə], *dijbreuk*, [jū⁷kstə], *jonste*.
Opm. 3) Soms gaat een Gentse *k* op een Ondl. [g] terug : in de uitgang *-ing* : [pυ+.tɛⁱɪ⁷k], *pudding*; [wɪ+.tɛⁱɪ⁷k], *witting* (soort vis), enz. en in [wi+klb.'s], *weegluis* (wandluis), [blu.'sba+lk] *blaasbalg*.

Ndl. [f], Gents id.

Opm. 1) Ndl. *liflaffen* luidt in het Gents [li+.fla+kə].
Opm. 2) *f* verdwijnt door syncope in [sta+.sul], *stijfseel*; [bu+.mɛ+s], *baafmis*, en in enkele derde persoonsvormen van *geven* [a+.ge.dɛ+m nə frã⁷], *hij geeft hem een frank*.

Ndl. [s], Gents id.

Opm. 1. Oorspronkelijk Ndl. [sɣ] wordt vaak [sɣ] uitgesproken : [sɣy.nə] *schoon*, [sɣl+.ldərə] *schilderen*, [sɣl.rmə] *schermen*, [wa+sɣənɪpla+sɣə] *wassen en plassen*. Bij nadruk wordt [s] ook vóór andere cons. tot [ʃ]: [ʃtoc.mərɪk] *stommerik*, [ʃlɛ+.ɣtərɪ.k] *slechterik*, [ʃma+.tə] *smijten*, [ʃno+.itə] *snuiten*.
Opm. 2 In het p. valt de *s* van *is* weg : [tɛ+.niwυ+.ɔ^r] 't is niet waar, [tɛ+.nɔ⁷dø+.geni+t], 't is een deugniet.
Opm. 3. Met getweeën, gedrieën vergroeid is de *s* van *zijns* of *ons* [sɣətwi+.jə] - [sɣədra+.jə], bet. : *met zijn tweeën, met zijn drieën*.

Ndl. [ɣ], Gents id.

Blijft behouden na [s] in den inlaut : [mɛⁱsɣə] *mens(ch)en* [fla+sɣə] *fles(ch)*, *fless(ch)en*. Verdwijnt op het einde van het woord, [vɪ+.s] *vis*, en vóór een andere cons. [a+.vɪ+.st] *hij vist*.
Opm. 1. In [bɪ+.skoɛp] *bisschop* wordt de [sɣ] nog steeds als [sk] uitgesproken.
Opm. 2. Ndl. *mazen*, ww., wordt in het Gents etymologisch als [mυ.sɣə] uitgesproken.

Ndl. [b], Gents id.

Opm. 1. Aan Ndl. [b] beantwoordt [g] in Gents [boɛ.gəl] *bobbel*, [slu+.gər] *sloeber*.
[m] in [mɛ+.mə] *wij hebben*, [kra+mənə+də] *karbonade*, [trimənυ+l] *tribunaal*.
[p] bij het begin van sommige woorden [putse.rə] *boetseren*, [pərtɛ+l] *bretel*.
Verder in [a+ftoɛpə] *aftobben*, [la+pəka+k] *labbekak*.
[w] in [ba+.wələ] *babbelen*, [kra+wələ] *krabbelen*, [slu+.wər] *sloeber*.

Opm. 2. Wegens assimilatie wordt [b] tot [p] bij het slot van een woord : [joc.p] *Job*, [boc.p] *Bob*; en in vreemde woorden als [a+psɛ.ɪʔt] *absint*, [a+ps(ʊ+)lyt] *absoluut*.

Opm. 3. Epenthesis van [b] komt voor in [kã+^mbrʊ.ɔt] *kameraad*.

Ndl. [d], Gents id.

Wordt *t* wegens assimilatie na *t* : [ta+k], *het dak*; [ãʔtuk], *handdoek*; [tʊ+ta+təzʊ+nəsχɛ^ɪʔt], *tot dat de zon schijnt*. Ook na [χ] : [a+.ləχta+χ], *heiligdag*; [yχta+χ], *hoogdag*, en in het woordeinde : [blʊ+.t], *blond*; [bʊ+.rt], *baard*.

d verdwijnt intervokalisch : [æ.wənu+.rdə], *Oudenaarde*; [sχæ+.wər], *schouder*; [sχæ+.wə], *schaduw*; [we.wə], *weduwe*.

Opm. 1) *d* wordt *r* in : [dəmɪrəlt], *het midden*; aan Ndl. *mijden* beantwoordt Gents [ma+.ke] (intensief?); aan Ndl. *kladpotter*, Gents [kla+kpʊ.tər]. *d* wordt *t* in : [twɪs], *dwars*.

Opm. 2) Epenthesis van *d* in [bedəldərə+.e], *bedelarij*; [ba+ga+rdə], *bagarre*; [sχɪ^ʔ.dər], *schoonder*; [a+ldərbɛ+.st], *allerbest*.

Ndl. [v], Gents id.

Opm. 1) [v] wordt door [f] vervangen a) bij het begin van sommige woorden : p. [fi+.lɔ] *viool*; p. [fi+triʊ+l], *vitriool*; [fa+.gə], *vijg*; p. [fi+.tri+.ne], *vitrine*.

b) midden in een zinsgroep : [gʊfə+rə], *ga voren (ga voorop)*.

c) midden in vreemde woorden als : [a+fəse+.rə], *avancer*; [a+fətyc+.rə], *avonturen*.

Opm. 2) *v* is gesyncopeerd in [gɛ.ʔ], *geven*.

Ndl. [z], Gents id.

Opm. Wordt tot [s] wegens assimilatie : [lypsi+.rə], *loop zeer (vlug)*, [gəmu+(t)swa+.gə] *ge moet zwijgen*.

Ndl. [g], Gents id.

Wordt [χ] wegens assimilatie, 1) op het einde van het woord [da+χ], *dag*; [bɪ+.rχ], *berg*; [druɔ.vəχ], *droevig*.

2) wanneer een consonant voorafgaat [tbrãηχəwæ.ldəχ], 't *brandt geweldig*; [græ.wχut], *grauw goed*.

Opm. 1) [ju.nə], Ndl. *gunnen*.

[dʊ+.ηkərste.kə] *de Donkersteeg*, ouder voor [dʊ+.ηkərste.gə], [bɛ+.nəste.kə] *de Bennesteeg*, ouder voor [bɛ+.nəste.gə], [spa+nɔcɔvə] *familien. Spanoghe*.

Opm. 2) Wegval van de *g* in de andere uitspraken : [kəly.və], *ik geloof*; [kəvulə], *ik gevoel*, [ke.vɛ+.m], [ke.jɛ+.m], *ik geef hem*; [a+fã^ʔk] *afgang*; [blɛ+.dəlɛ.ɪs], *blindeling(s)*; [noeni+] *nog niet*; [noenəki+.r], *nog een keer*.

Prothesis van *g* in ouder [grʊ+sbif], *rostbief* en in [grijv.lə], *riool*.

Epenthesis : [ugʊ.gət], *hoe gaat het*; [umugətɛ.ɪʔ] *hoe moet het zijn*; [gəzugətɛ+.gə], *ge zoude het zeggen*.

Ndl. [l]

Wordt in het Gents met tongpunt meer naar achteren en gewelfden tongrug uitgesproken.

Opm. 1) *l* wordt gedissimileerd in ouder [knøtər], *kleuter*; [bɛ₊lu₊mər], *belhamel*; [lɛ₊tər], *luttel*; [zɔ₊ˈvərste.gə], *Zuivelsteeg*.

Opm. 2) *l* valt weg in [əzy], [a₊zy], *alzo*; ouder [a₊wɛ.rə], *alweer*; in [w₊.mə], *willen we*; [agæ.wə], *algauw*; [tsa₊wa₊sɛ̃.ɪ⁷], 't zal wat zijn.

Opm. 3) Epenthetische *l* in [sulfru.ɪ] *safraan*.

Ndl. [m], Gents id.

Opm. 1) [nutəbe'sχu.ˈdə], *nootmuscaat*; [ɛ̃₊.ɪ.də], *hemd*; [vrɛ̃₊.ɪ.də], *vreemd* (*eenkennig*); [kɔ⁷'fy.r], *komfoor*.

Opm. 2) *m* valt totaal weg in ouder [soe'wulə], *somwijlen*; [boegu.ˈrt], *boomgaard*.

Opm. 3) *m* wordt ingevoegd in [ʊt'w₊.ɪrmə], *ontwarren*.

Ndl. [n], Gents id.

Wordt geheel of gedeeltelijk vervangen door de nasaliteit van de voorafgaande vokaal : [gɛ̃₊.t], *Gent*; [kɪ₊.t], *kind*; [nə̃^(m)bu₊.k], *enen boek*; [mā₊.⁷], *man*.

Opm. 1) De slot-*n* na doffe [ə] valt weg, tenzij de *n* dienst doet als hiaatvulling [ly.pə] *lopen*; [sχu₊.nə], *schoenen*; [ze₊.ve] *zeven*, enz. Maar : [lypənɪke₊.tsə] *lopen en ketsen*.

Opm. 2) *n* valt weg in [la₊.wυ.ɪt], *lijnwaad*; [a₊χtərgυ₊.ɪ], *nachtegaal*; [va₊.stər], *venster*; [kυ₊stā₊.t], *Constant*; [vi₊.sɛ̃₊.t], *Vincent*; [a₊va₊loɛp], *enveloppe*.

Opm. 3) *n* wordt ingevoegd in [snυ₊vəs], 's *avonds*.

Opm. 4) Soms wordt een vokaal genasaleerd zonder dat een oorspronkelijke *n* aanwezig was : [ä⁷ba₊twa₊.r], *abattoir*; [knü⁷səl], *knoesel*; [knī₊.⁷], *knie*.

Opm. 5) *n* treedt op als hiaatvulling in gevallen als [a₊.pa₊ktəgəzɛ̃.ɪ⁷matsəna₊.f], *hij pakte zijn muts af*; [a₊.je.lətənɪ.], *hij heeft leute in*.

Ndl. [r].

Wordt thans in het Gents meestal gebrouwd, maar bij onze fonetische notering hebben wij steeds het teken voor de tongpunt [r] gebruikt, omdat het Gents dat hier beschreven wordt het dialect is van een vorige generatie, terwijl het brouwen waarschijnlijk een jong verschijnsel is.

Opm. 1) *r* komt voor als *l* in sommige vreemde woorden : p. [dile₊ktø₊.r], *directeur*; [kυ₊ɪlidoɛ.r], *corridor*.

Opm. 2) *r* wordt syllabisch in [kɪrəme₊.sə], *kermis*.

Opm. 3) *r* valt weg voor *s* : [dɛ₊.sχə], *dorsen*; [sχΛ₊.sə], *schors*; [bɛ₊.stə], *barsten*; [kΛ₊.stə], *korst*, enz. Ook in enkele andere woorden : [mi₊.dər], *meerder*; [vy₊.dər], *voorder*; p. [sə₊trəzə], *Chartreuzen*; [ma₊grit], *Margriet*.

Opm. 4) *r* wordt ingevoegd in [a₊χtərgυ₊.ɪ], *nachtegaal*; [mυ₊ɪltərbrΛ₊.gə], *Maaltebrugge* (onder St. Denijs-Westrem bij Gent).

Opm. 5) Paragogische *r* in [a₊ka₊zue.r], *acajou*.

Opm. 6) Metathesis van *r* in [tɛ₊.rtə], *treden*; [stərma₊.nə], *stramijn*.

Ndl. [h]. Bestaat niet in het Gents.

Opm. 1) Bij een hiaat, ontstaan door het wegvallen der *h* in samenstelling wordt de overgangsklank [j] gehoord : [bəjã⁷gə], *behangen*; [gəja.ɪm], *geheim*. Hoe platter de variëteit van het Gents, hoe sterker de overgangsklank.

Opm. 2) Ndl. *hop* = [goɛp].

Oude getuigenissen 1) der procope van h : *antboomen* (1362), *ebben* (1298).
2) der hypercorrecte prothese *hu* (1401), *hover* (1373), *helken* (1296).

Ndl. [w], Gents id.

Opm. 1) *w* wordt *m* in [mə], *wij*; [ze.+.lm], *zenuw*; [sχe.+.lm], *scheel*; [ge.+.lm], *geel*; [vi.+.rmə], *verf*; [pø.+.lm], *peluw*, [zwo.+.lmə], *zwaluw*.

Opm. 2) *w* wordt [χ] in onder [mΛ.rχ], *murw*; [g] in [ge.+.mə] *wij hebben*.

Opm. 3) *w* valt weg in [di.+.kəls], *dikwijls*; [kv.+.la.+.k], *kwelijk*; [koc.rti.+.r], *kwartier*, [gē.+.], *gauw*, als tussenwerpsel gebruikt om te sussen, [gē.+.gē.+.] = *toe, toe*.

Ndl. [j], Gents id.

Opm. 1) In sommige (vreemde) woorden wordt de *j* van gemouilleerde *n*, *l* door *d* vervangen : [fri.+.də], *franje*; [fa.+.mi.+.ldə], *familie*; [blü.+.də], (*saucisson de*) *Bologne*; [sχv.+.ldə], *schalie*; [bv.+.ldə], *balie*.

Opm. 2) *j* is weggevallen in [i.+.fər, ifræ.wə], *juffrouw*.

Franse Consonanten

Fra. [ʒ].

Gents [zenərv.+.l], *général*; [sərzä.+.nt], *sergeant*, [zyst], *juste*; [tʃəno.+.ver], *genièvre*; [tʃi.le], *Gilles*; [tʃe.+.f], *Joseph*.

Fra. [ʃ].

Gents [ʃa.+.rlɔc.+.wi.+.], *Charles-Louis*; [sā.+.mpɛ.+.tər], *garde-champêtre*; [sā.+.ntje.], *chantier*; [pɛ.+.sə], *pêche*, enz.